

UZASADNIENIE

Orzeczeniem z dnia 29 sierpnia 2022 r., znak (...)ZON.441.1-686.2022, (...) do Spraw Orzekania o Niepełnosprawności w G. zaliczył E. D. do umiarkowanego stopnia niepełnosprawności na stałe, z symbolem niepełnosprawności 06-E.

Na skutek odwołania wnioskodawczyni Wojewódzki Zespół do Spraw Orzekania o Niepełnosprawności w S., w dniu 9 listopada 2022 r. utrzymał w mocy to orzeczenie. Organ nie stwierdził niezdolności badanej do samodzielnej egzystencji, a w konsekwencji aby była całkowicie zależna od otoczenia i wymagała konieczności opieki.

E. D. wniosła odwołanie od wskazanego orzeczenia, domagając się uznania jej trwałej niepełnosprawności w stopniu znacznym. Argumentowała, że jej stan zdrowia po trzech udarach mózgowych, zaburzenia orientacji i pamięci wraz z szeregiem chorób towarzyszących, czyni niezbędnym zapewnienie jej stałej opieki drugiej osoby we wszystkich sprawach życiowych.

W odpowiedzi na odwołanie Wojewódzki Zespół do Spraw Orzekania o Niepełnosprawności w S. wniósł o jego oddalenie, argumentując jak w zaskarżonym orzeczeniu.

W piśmie z dnia 12 kwietnia 2023 r. organ wskazał, iż w jego ocenie nie był on związany orzeczeniem lekarza orzecznika Zakładu Ubezpieczeń Społecznych z dnia 27 lipca 2000 r. uznającym E. D. za całkowicie niezdolną do pracy i niezdolną do samodzielnej egzystencji. Podniósł, że orzeczenie Zakładu Ubezpieczeń Społecznych o niezdolności do samodzielnej egzystencji ma znaczenie jedynie w przypadku, gdy zainteresowana osoba wystąpi do powiatowego zespołu z wnioskiem o wydanie orzeczenia o wskazaniach do ulg i uprawnień. Wówczas organ I instancji dokonuje „przełożenia” takiego orzeczenia. Organ powołał się tu na trzy rodzaje druków stosowanych przez organ i wśród nich, jako odrębny, druk wniosku o wydanie orzeczenia o wskazaniach do ulg i uprawnień dla osób posiadających orzeczenie o inwalidztwie lub niezdolności do pracy, o których mowa w art. 5a ustawy o rehabilitacji zawodowej i społecznej oraz zatrudnianiu osób niepełnosprawnych.

Sąd ustalił następujący stan faktyczny:

E. D. urodzona (...) posiada wykształcenie średnie. Ze względu na stan zdrowia nie jest aktywna zawodowo.

Niesporne, nadto dowód: wniosek o wydanie orzeczenia – k. 3-3v. akt organu, ocena funkcjonowania społecznego – k. 22 akt organu.

U E. D. rozpoznaje się epilepsję na tle zmian poudarowych. Z tego powodu leczona jest farmakologicznie i pozostaje pod stałą opieką poradni neurologicznej. Badania obrazowania mózgowia wykazują u odwołującej się zmiany napadowe. Odwołująca cierpi na organiczne zaburzenia osobowości oraz zespół dementatywny. Z uwagi na rozpoznany u odwołującej na podłożu neurologicznym zespół (...) poddana była terapii RTG. E. D. przeszła również zabieg adrenalektomii (zabieg operacyjny polegający na chirurgicznym usunięciu nadnercza) w przebiegu choroby C.. W obrazie schorzeń neurologicznych odwołującej odnotowuje się stan po naświetlaniu gruczolaka przysadki mózgowej z następowym, pustym siodłem i rozległymi popromiennymi uszkodzeniami mózgu.

Dowód: dokumentacja medyczna – k. 7-19, 28-48, 57-70, 73 akt organu, dokumentacja medyczna – k. 6, 9, 34 (koperta), 17-20v.

Orzeczeniem z dnia 27 lipca 2000 r. nr (...) Lekarz Orzecznik Zakładu Ubezpieczeń Społecznych Oddziału w S. uznał E. D. za trwale niezdolną do pracy i samodzielnej egzystencji od 1 lipca 2000 r. biorąc za podstawę orzekania schorzenia

neurologiczne ubezpieczonej, rozpoznany zespół dementyjny ze zmianami malacyjnymi w mózgowiu i niedowładem lewostronnym.

Dowód: zaświadczenie o stanie zdrowia – k. 17-17v., opinia lekarska – k. 18-20v., orzeczenie Lekarza Orzecznika ZUS z dnia 27 lipca 2000 r. – k. 21-21v.

Orzeczeniem z dnia 29 sierpnia 2022 r. (...) do Spraw Orzekania o Niepełnosprawności w G. zaliczył E. D. do umiarkowanego stopnia niepełnosprawności na stałe, z symbolem niepełnosprawności 06-E.

Niesporne, a nadto dowód: orzeczenie – k. 26 akt organu.

Sąd zważył, co następuje:

Odwołanie okazało się uzasadnione.

Zgodnie z art. 3 ust. 1 ustawy z dnia 27 sierpnia 1997 r. o rehabilitacji zawodowej i społecznej oraz zatrudnianiu osób niepełnosprawnych (Dz.U. z 2023 r. poz. 100) rozróżnić można trzy stopnie niepełnosprawności: znaczny, umiarkowany i lekki. Do znacznego stopnia niepełnosprawności zalicza się osobę z naruszoną sprawnością organizmu niezdolną do pracy albo zdolną do pracy jedynie w warunkach pracy chronionej i wymagającą, w celu pełnienia ról społecznych, stałej lub długotrwałej opieki i pomocy innej osoby w związku z niezdolnością do samodzielnej egzystencji. (art. 4 ust. 1 ustawy). Do umiarkowanego stopnia niepełnosprawności zalicza się osobę z naruszoną sprawnością organizmu niezdolną do pracy albo zdolną do pracy jedynie w warunkach pracy chronionej lub wymagającą czasowej albo częściowej pomocy innych osób w celu pełnienia ról społecznych (art. 4 ust. 2 ustawy). Do lekkiego stopnia niepełnosprawności zalicza się osobę z naruszoną sprawnością organizmu powodującą w sposób istotny obniżenie zdolności do wykonywania pracy w porównaniu do zdolności, jaką wykazuje osoba o podobnych kwalifikacjach zawodowych z pełną sprawnością psychiczną i fizyczną lub mającą ograniczenia w pełnieniu ról społecznych dające się kompensować przy pomocy wyposażenia w przedmioty ortopedyczne, środki pomocnicze lub techniczne. (art. 4 ust. 3 ustawy).

Standardy w zakresie kwalifikowania do poszczególnych stopni niepełnosprawności, uregulowane zostały w rozporządzeniu Ministra Gospodarki, Pracy i Polityki Społecznej z dnia 15 lipca 2003 r. w sprawie orzekania o niepełnosprawności i stopniu niepełnosprawności (Dz.U. z 2021 r. poz. 857). I tak zgodnie z rozporządzeniem: niezdolność do pracy oznacza całkowitą niezdolność do pracy zarobkowej z powodu fizycznego, psychicznego lub umysłowego naruszenia sprawności organizmu (§ 29 ust. 1 pkt 1), konieczność sprawowania opieki - całkowitą zależność od otoczenia polegającą na pielęgnacji w zakresie higieny osobistej i karmienia lub w wykonywaniu czynności samoobsługowych, prowadzeniu gospodarstwa domowego oraz ułatwiania kontaktów ze środowiskiem (§ 29 ust. 1 pkt 2), konieczność udzielania pomocy, w tym pomocy w pełnieniu ról społecznych – zależność od otoczenia wymagającą wsparcia w czynnościach samoobsługowych, w prowadzeniu gospodarstwa domowego, współdziałania w procesie leczenia, rehabilitacji, edukacji oraz w pełnieniu ról społecznych właściwych dla każdego człowieka zależnych od wieku, płci, czynników społecznych i kulturowych (§ 29 ust. 1 pkt 3), czasowa pomoc w pełnieniu ról społecznych – konieczność udzielania pomocy, o której mowa w § 29 ust.1 pkt 3 w okresach wynikających ze stanu zdrowia (§ 30 ust. 1 pkt 1), a częściowa pomoc w pełnieniu ról społecznych – wystąpienie co najmniej jednej okoliczności, o której mowa w § 29 ust. 1pkt 3 (§ 30 ust. 1pkt 2), istotne obniżenie do wykonywania pracy - naruszoną sprawność organizmu powodującą ograniczenia w wykonywaniu pracy zarobkowej znacznie obniżające wydajność pracy na danym stanowisku w porównaniu do wydajności, jaką wykazują osoby o podobnych kwalifikacjach zawodowych z pełną sprawnością psychiczną i fizyczną (§ 31 ust. 1 pkt 1), ograniczenia w pełnieniu ról społecznych - trudności doświadczane przez osobę zainteresowaną w relacjach z otoczeniem i środowiskiem według przyjętych norm społecznych, jako skutek naruszonej sprawności organizmu (§ 31 ust. 1 pkt 2), zaś możliwość kompensacji ograniczeń - wyrównywanie dysfunkcji organizmu spowodowanej utratą lub chorobą narządu odpowiednio przez przedmioty ortopedyczne, środki pomocnicze lub środki techniczne (§ 31 ust. 2 rozporządzenia).

W rozpoznawanej sprawie niespornym było, iż E. D. jest osobą niepełnosprawną. Spornym natomiast pozostawał stopień niepełnosprawności, jakim skutkuje jej schorzenia. E. D. kwestionowała bowiem zaliczenie jej do umiarkowanego stopnia niepełnosprawności, utrzymując, iż jej stan zdrowia skutkuje stopniem znacznym.

W niniejszym postępowaniu ustalono, że odwołująca się została orzeczeniem Lekarza Orzecznika ZUS nr (...) z dnia 27 lipca 2000 r. uznana za trwale całkowicie niezdolną do pracy i samodzielnej egzystencji od dnia 1 lipca 2000 r. Sąd, wobec podnoszonych przez ubezpieczoną twierdzeń oraz po dokonaniu analizy materiału dowodowego znajdującego się w aktach organu, z urzędu zwrócił się do Zakładu Ubezpieczeń Społecznych o nadesłanie dokumentacji w tym zakresie.

Organ ustosunkowując się do wskazanego orzeczenia w piśmie procesowym z 12 kwietnia 2023 r. (k. 39-40) podtrzymał swoje stanowisko, podnosząc, iż, w jego ocenie, orzeczenie Zakładu Ubezpieczeń Społecznych o niezdolności do samodzielnej egzystencji ma znaczenie jedynie w przypadku, gdy zainteresowana osoba wystąpi do powiatowego zespołu z wnioskiem o wydanie orzeczenia o wskazaniach do ulg i uprawnień. Wówczas organ I instancji dokonuje „przełożenia” takiego orzeczenia. Organ powołał się tu na trzy rodzaje druków stosowanych przez organ i wśród nich, jako odrębny, druk wniosku o wydanie orzeczenia o wskazaniach do ulg i uprawnień dla osób posiadających orzeczenie o inwalidztwie lub niezdolności do pracy, o których mowa w art. 5a ustawy o rehabilitacji zawodowej i społecznej oraz zatrudnianiu osób niepełnosprawnych. Argumentował przy tym, że analiza przepisów art. 5 i art. 62 ustawy o rehabilitacji zawodowej i społecznej oraz zatrudnianiu osób niepełnosprawnych wskazuje, że intencją ustawodawcy było zrównanie skutków prawnych wynikających ze wskazanych orzeczeń organów rentowych z odpowiednimi orzeczeniami o stopniu niepełnosprawności, nie zaś unifikacja decyzji orzeczniczych. Podkreślił, że orzeczenie organu rentowego traktowane jest nie zamiennie a na równi z orzeczeniem o stopniu niepełnosprawności.

Sąd orzekający nie podziela argumentacji zaprezentowanej przez organ. Taka interpretacja stoi w sprzeczności z treścią przepisu art. 5 pkt 1 ustawy z dnia 27 sierpnia 1997 r. o rehabilitacji zawodowej i społecznej oraz zatrudnianiu osób niepełnosprawnych. Brzmienie przytoczonego przepisu jest następujące: orzeczenie lekarza orzecznika Zakładu Ubezpieczeń Społecznych o całkowitej niezdolności do pracy, ustalone na podstawie art. 12 ust. 2, i niezdolności do samodzielnej egzystencji, ustalone na podstawie art. 13 ust. 5 ustawy z dnia 17 grudnia 1998 r. o emeryturach i rentach z Funduszu Ubezpieczeń Społecznych traktowane jest na równi z orzeczeniem o znacznym stopniu niepełnosprawności. Niezdolność do samodzielnej egzystencji orzeka się w przypadku stwierdzenia naruszenia sprawności organizmu w stopniu powodującym konieczność stałej lub długotrwałej opieki i pomocy innej osoby w zaspokajaniu podstawowych potrzeb życiowych (art. 13 ust. 5 ustawy z dnia 17 grudnia 1998 r. o emeryturach i rentach z Funduszu Ubezpieczeń Społecznych; Dz.U. z 2023 r. poz. 1251).

Twierdzenia organu o „przełożeniu” orzeczenia ZUS o niezdolności do samodzielnej egzystencji jedynie na wskazania do ulg i uprawnień nie znajduje oparcia w obowiązujących przepisach prawa. Żaden przepis tak nie stanowi. Argument organu dotyczący stosowanych druków nie jest trafny. Druki stosowane przez organ nie mają normatywnego charakteru. Organ powołał się zresztą na druk do złożenia wniosku o wydanie orzeczenia o wskazaniach do ulg i uprawnień dla osób posiadających orzeczenie o inwalidztwie lub niezdolności do pracy, o których mowa w art. 5a ustawy o rehabilitacji zawodowej i społecznej oraz zatrudnianiu osób niepełnosprawnych. Przepis ten stanowi, że osoby posiadające ważne orzeczenia o zaliczeniu do jednej z grup inwalidów, niezdolności do pracy w gospodarstwie rolnym, o których mowa w art. 62, oraz orzeczenia, o których mowa w art. 5, mogą składać do zespołu do spraw orzekania o niepełnosprawności wnioski o ustalenie stopnia niepełnosprawności i wskazań, o których mowa w art. 6b ust. 3, dla celów korzystania z ulg i uprawnień na podstawie odrębnych przepisów. 2. W postępowaniu w sprawach, o których mowa w ust. 1, zespół do spraw orzekania o niepełnosprawności wydaje orzeczenie, w którym: 1) stopień niepełnosprawności określa się na podstawie przedłożonych orzeczeń, o których mowa w ust. 1, zgodnie z przepisami, o których mowa w art. 5 i 62; 2) wskazania, o których mowa w art. 6b ust. 3, ustala się stosownie do naruszonej sprawności organizmu i ograniczeń funkcjonalnych uzasadniających korzystanie z ulg i uprawnień na podstawie odrębnych przepisów. Fakt, iż osoba posiadająca orzeczenie o niezdolności do pracy i niezdolności do samodzielnej egzystencji może ubiegać się o przyznanie jej ulg i uprawnień na podstawie ww. przepisu, nie oznacza jednak, że i

w innych sferach nie traktuje się jej jako osoby o znacznym stopniu niepełnosprawności, ponieważ o takim właśnie „przełożeniu” traktuje wprost art. 5 ustawy.

Już zatem sam fakt uznania przez organ rentowy (wobec brzmienia art. 5 pkt 1 przytoczonej ustawy) E. D. za osobę niezdolną do samodzielnej egzystencji wyczerpuje definicję znacznego stopnia niepełnosprawności. Nadto szczególnego podkreślenia wymaga, że art. 5 pkt 1 ustawy z 27 sierpnia 1997 r. o rehabilitacji zawodowej i społecznej oraz zatrudnianiu osób niepełnosprawnych przewiduje jednostronne zrównanie orzeczeń. Oznacza to, że określone orzeczenia organu rentowego są traktowane jak orzeczenia o stopniu niepełnosprawności na mocy przytoczonego przepisu i w tym zakresie są wiążące w postępowaniu odwoławczym od orzeczenia Wojewódzkiego Zespołu do Spraw Orzekania o Niepełnosprawności. Z taką sytuacją mamy do czynienia w niniejszej sprawie. Na mocy tego przepisu każda osoba niezdolna do samodzielnej egzystencji jest osobą niepełnosprawną w stopniu znacznym.

Zapatorywania Sądu orzekającego w niniejszej sprawie znajdują poparcie w poglądach judykatury. Wykładając przepis art. 5 ustawy o rehabilitacji zawodowej i społecznej oraz zatrudnianiu osób niepełnosprawnych a contrario Sąd Najwyższy, nie kwestionując, że orzeczenia organu rentowego o całkowitej niezdolności do pracy oraz niezdolności do samodzielnej egzystencji przekładają się na orzeczenie o niepełnosprawności, podkreślał, że znaczny stopień niepełnosprawności nie jest równoznaczny z orzeczeniem o niezdolności do samodzielnej egzystencji przez lekarza orzecznika (tak postanowienie Sądu Najwyższego - Izby Pracy i Ubezpieczeń Społecznych z dnia 18 czerwca 2020 r. III UK 318/19, L.). Orzecznictwo potwierdza (por. wyroki Sądu Najwyższego z dnia 4 marca 2008 r., II UK 130/07, z dnia 11 marca 2008 r., I UK 286/07, z dnia 24 maja 2016 r., III UK 145/15), że orzeczenie o niezdolności do pracy wystarcza do stwierdzenia niepełnosprawności, jednak orzeczenie o niepełnosprawności nie jest równoznaczne z niezdolnością do pracy dla celów rentowych. Sąd Najwyższy stanął na stanowisku, że w art. 5 ustawy o rehabilitacji zawodowej i społecznej oraz zatrudnianiu osób niepełnosprawnych ustawodawca przesądził o tym, że orzeczenie lekarza orzecznika Zakładu Ubezpieczeń Społecznych o "całkowitej niezdolności do pracy" i o "niezdolności do samodzielnej egzystencji" traktowane jest na równi z "orzeczeniem o znacznym stopniu niepełnosprawności", orzeczenie o "całkowitej niezdolności do pracy" traktowane jest na równi z "orzeczeniem o umiarkowanym stopniu niepełnosprawności", zaś orzeczenie o "częściowej niezdolności do pracy" oraz o "celowości przekwalifikowania" traktowane jest na równi z "orzeczeniem o lekkim stopniu niepełnosprawności". Z żadnego przepisu nie wynika natomiast sytuacja odwrotna, to znaczy, aby orzeczenie zaliczające do danego stopnia niepełnosprawności było równoznaczne z orzeczeniem lekarza orzecznika organu rentowego o niezdolności do pracy i jej stopniu bądź o niezdolności do samodzielnej egzystencji. Dzieje się tak dlatego, że stosownie do art. 4 ust. 1 ustawy o rehabilitacji zawodowej i społecznej oraz zatrudnianiu osób niepełnosprawnych stała lub długotrwała opieka i pomoc innych osób w związku z niezdolnością do samodzielnej egzystencji jest wymagana w celu pełnienia przez daną osobę ról społecznych, natomiast stosownie do art. 13 ust. 5 ustawy o emeryturach i rentach z Funduszu Ubezpieczeń Społecznych stała lub długotrwała opieka i pomoc innych osób jest konieczna w zaspokajaniu podstawowych potrzeb życiowych. Wobec tego, że definicja prawna pojęcia "znacznego stopnia niepełnosprawności" ujęta została szerszej aniżeli definicja prawna pojęcia "całkowitej niezdolności do pracy i niezdolności do samodzielnej egzystencji" stwierdzić należy, iż w konsekwencji każda osoba, która uzyskała orzeczenie "o całkowitej niezdolności do pracy i niezdolności do samodzielnej egzystencji" na podstawie przepisów ustawy o emeryturach i rentach z Funduszu Ubezpieczeń Społecznych jest uznawana równocześnie za "osobę o znacznym stopniu niepełnosprawności" w rozumieniu przepisów ustawy o rehabilitacji zawodowej i społecznej oraz zatrudnianiu osób niepełnosprawnych, jednakże nie odwrotnie (por. Postanowienie Sądu Najwyższego - Izba Pracy, (...) i Spraw Publicznych z dnia 16 grudnia 2005 r., sygn. II UK 77/05, OSNP 2006 nr 23-24, poz. 372, str. 1042).

Konkludując, przyznanie w wyroku odwołującej stopnia znacznego na stałe wynika z faktu, że odwołującą się orzeczeniem z dnia 27 lipca 2000 r. nr (...) Lekarz Orzecznik Zakładu Ubezpieczeń Społecznych Oddziału w S. uznano za trwale niezdolną do pracy oraz samodzielnej egzystencji.

Na materiał dowodowy w niniejszej sprawie złożyła się dokumentacja dotycząca odwołującej się, w tym również dokumentacja medyczna zawarta w aktach sprawy oraz w aktach organu, której prawdziwości i rzetelności żadna ze stron nie kwestionowała. W konsekwencji, z uwagi na przytoczoną we wcześniejszej części rozważań wykładnię przepisu art. 5 ustawy z dnia 27 sierpnia 1997 r. o rehabilitacji zawodowej i społecznej, Sąd odstąpił od

prowadzenia rozbudowanego postępowania dowodowego, w tym dowodu z opinii biegłych odpowiednich specjalności na okoliczność stopnia niepełnosprawności odwołującej się, biorąc za podstawę faktyczną zapadłego rozstrzygnięcia zgromadzoną dokumentację w aktach sprawy.

Sąd rozpoznał sprawę na posiedzeniu niejawnym stosownie do treści art. 148¹ § 1 k.p.c. po uprzednim umożliwieniu stronom wypowiedzenia się w przedmiocie wyników postępowania dowodowego. Rozwiązanie z art. 148¹ § 1 k.p.c. nie zostało wyłączone w odniesieniu do spraw z zakresu ubezpieczeń społecznych. Zakres dyskrecjonalnej władzy sędziego jest ograniczony przedmiotem sporu, stanowiskiem stron oraz ukształtowanym standardem procedowania. Wykluczonym będzie procedowanie na posiedzeniu niejawnym na tle sprawy, w której strony pozostają wciąż w otwartym sporze, zgłaszają (ponawiają) wnioski dowodowe oraz nie miały możliwości wypowiedzenia się w przedmiocie kluczowych dowodów w sprawie albo wypowiedziały się w tym przedmiocie, zgłaszając jednak dalsze wnioski dowodowe, wciąż negują opinię biegłego, wnoszą o powołanie innego specjalisty, wnoszą o przeprowadzenie osobowych źródeł dowodowych (por. Postanowienie Sądu Najwyższego - Izba Pracy i Ubezpieczeń Społecznych z dnia 14 marca 2023 r., sygn. akt II UZ 69/22, Legalis nr 2953130). W poddanym pod rozwagę Sądu przypadku, brak było przeszkód do wydania rozstrzygnięcia na posiedzeniu niejawnym. Strony nie składały innych wniosków dowodowych, aniżeli o przeprowadzenie dowodu z dokumentów. W istocie spór sprowadzał się do wykładni przepisów prawa, w tym zakresie strony natomiast wypowiedziały się zajmując przeciwstawne stanowiska.

Mając wszystko powyższe na uwadze, Sąd, na podstawie art. 477¹⁴ § 2 w k.p.c., zmienił zaskarżone orzeczenie, zaliczając E. D. do znacznego stopnia niepełnosprawności na stałe.

ZARZĄDZENIE

(...)

(...)

(...)

(...)